

Het NEM (Netwerk Ecologische Monitoring) onderzoekt de natuur in Nederland structureel. We zijn een samenwerkingsverband van de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat, het Planbureau voor de Leefomgeving, het Centraal Bureau voor de Statistiek en de provincies.

kwantitatieve
meetresultaten

De meetresultaten van NEM zijn uitgevoerd met vaste voorschriften voor verzameling en verwerking. Van al onze producten kun je zeker zijn, **'dit is NEM-gecertificeerd'**.

25 jaar NEM

In deze nieuwsbrief

In deze 25e editie van de nieuwsbrief een terugblik op de vieringen ter gelegenheid van 25 jaar NEM en 25 jaar Compendium voor de Leefomgeving en aandacht voor het afscheid van alweer een pijler onder het NEM: Tom van der Meij.

Verder enkele artikelen met nieuws en resultaten uit de NEM meetprogramma's: een verhaal over het verloop van de gemiddelde eerste eilegdatum van vogels uit het meetprogramma Nestkaarten en een artikel over twee projecten m.b.t. de zoutwater-natuur.

Tot slot nog een update over de subsidie voor de NEM-meetprogramma's.

Nieuwsbrief

Periodieke nieuwsbrief - Oktober 2024

Drie jubilea en een pensionering

Naast een terugblik op de vieringen van het 25-jarig bestaan van het NEM en het 25-jarig bestaan van het Compendium voor de Leefomgeving (en voorgangers), is er in deze nieuwsbrief nog een jubileum te 'vieren': de NEM-nieuwsbrief zelf is eveneens toe aan de 25e editie. Daarbij moet worden gezegd dat de eerste editie stamt uit 2001, dus nog geen 25 jaar geleden. De eindredacteur en vormgever van die allereerste editie was Tom van der Meij. Nog vele edities zouden volgen met hem als eindredacteur en auteur van vele bijdragen.

Tom is een kwart eeuw werkzaam geweest als statistisch onderzoeker en later ook projectleider bij het team van de natuurstatistiek van het CBS. In deze periode heeft hij zich professioneel met diverse NEM-meetprogramma's beziggehouden, waaronder het Landelijk Meetnet Flora (LMF), de meetprogramma's voor reptielen, amfibieën en zoogdieren en later ook die voor broedvogels. Ook in zijn vrije tijd heeft Tom zich langdurig ingezet voor het NEM als vrijwilli-

ge waarnemer bij diverse meetprogramma's, van paddenstoelen tot vleermuizen. In 2017 leverde hem dat de titel "vrijwilliger van het jaar" op; die eer viel hem ten deel vanwege zijn grote inzet voor de Zoogdiervereeniging. Tom is al die jaren dus een belangrijke pijler geweest onder het NEM en voor velen een bekend gezicht. Hij heeft deze maand afscheid genomen van het werk bij het CBS, maar Tom heeft plannen genoeg en zal zich niet gaan vervelen.

Redactie

Terugblik op de viering van 25 jaar NEM

Op vrijdag 28 juni vierden we het 25-jarig jubileum van het Netwerk Ecologische Monitoring. In het LEF Future Center van Rijkswaterstaat kwamen een kleine 200 mensen bij elkaar of terug te kijken op een unieke samenwerking, om uit te kijken naar de toekomst en uiteraard om feest te vieren. De deelnemers aan de dag vertegenwoordigden de hele range aan betrokkenen bij het NEM: van actieve vrijwilligers, medewerkers van de soortenorganisaties, kennisinstellingen, provinciale en rijksoverheden, Rijkswaterstaat en het CBS.

Na de opening door dagvoorzitter Karin Akkers (RAVON, FLORON, Paddenstoelenonderzoek Nederland), vertelde Anne Schmidt (WENR) over het belang van het NEM voor de rapportages voor de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, gaf Ruud Foppen (SOVON/Radboud Universiteit) aan dat het NEM in de afgelopen 25 jaar is ontwikkeld tot een geoliede machine, die van het opleiden van vrijwillige waarnemers en validatoren in een steeds geavanceerdere IT omgeving, data genereert waarmee niet alleen trends en indicatoren gemaakt worden, maar ook

Een samenwerkingsverband van

zeer geschikt zijn voor experimenteel onderzoek naar bijvoorbeeld de effecten van maatregelen. Sander Turnhout (SoortenNL/Radboud Universiteit) vestigde de aandacht van de deelnemers op de transformatieve potentie van monitoring, dat op verschillende niveaus speelt: waarnemers gaan eigenaarschap van 'hun' telgebieden voelen, van monitoren voor wettelijke verplichtingen tot brede kwaliteitsbeoordeling van natuur en landschap, van alleen doelsoorten naar alle soorten om ook basiskwaliteit natuur in kaart te brengen. Na deze plenaire sessie konden de bezoekers deelnemen aan diverse workshops binnen vier verschillende thema's.

Van Waarneming tot Wetenschap

In de sessie *Van Waarneming tot Wetenschap* passeerde de gehele cyclus van doelbepaling, dataverzameling, data-analyse, communicatie van de resultaten en terugkoppeling naar het beleid, de revue. Bram Borkent (CBS) lichtte in zijn presentatie de rol van het CBS als kwaliteitsbewaker van het NEM toe aan de hand van deze cyclus. Inge Somhorst (Paddenstoelenonderzoek Nederland, NMV) benadrukte in haar presentatie het belang van paddenstoelen als indicator voor ecosysteemkwaliteit en presenteerde resultaten van 25 jaar paddenstoelen monitoren onder de vlag van het NEM. Caspar Hallmann (Radboud Universiteit) betoogde dat je met lange tijdreeksen van veldobservaties zoals verzameld in het NEM, een eind kunt komen met het aannemelijk maken van oorzakelijkheid van gevonden verbanden tussen drukfactoren en soortentrends. Judy Koppenjan (WNF) vertelde hoe een partnerschap tussen het Wereld Natuur Fonds en onafhankelijke onderzoeksinstituten heeft geleid tot de periodiek verschijnende Nederlandse versie van het Living Planet Report: een thematisch ingestoken overzicht van de meest recente kennis over toestand en trends van (onderdelen van) de Nederlandse natuur en tevens een instrument om de nood-

zaak tot handelen te agenderen bij het beleid. Tot slot presenteerde Marten Schoonman (Naturalis) het Nationaal Dashboard Biodiversiteit; van een aantal hierin opgenomen indicatoren vormen de gegevens uit het NEM de basis.

Bouwen aan de toekomst

Bij het thema *Bouwen aan de toekomst* liet Suzanne Lubbe (LNV) zien hoe beleidsvragen tot stand komen en welke vragen er op dit momenteel spelen in het landelijke natuurbeleid. De deelnemers dachten aan de hand van drie onderwerpen na over manieren waarop NEM-vrijwilligers kunnen helpen bij het verzamelen van nieuwe typen gegevens. Sociaal onderzoeker Wessel Ganzevoort (Tilburg University) nam de zaal mee in zijn onderzoek naar de drijfveren van de natuurvrijwilliger. Hij benadrukte dat de meeste vrijwilligers aangeven dat 'er telkens nieuwe werelden opengaan' bij het verzamelen van gegevens. In het gesprek met de zaal schetsten verschillende deelnemers hun ideale dag vrijwilligerswerk in het veld.

De derde sessie werd verzorgd door Laurens Sparrius, Baudewijn Odé, Jeroen van Delft en Albert de Jong van verschillende soortenorganisaties. Ze gaven een demo van een online cursus. Sinds de coronapandemie heeft het ontwikkelen van online cursussen voor vrijwilligers een grote vlucht genomen. De aanpak van deze cursussen komt erg overeen, zo bleek, en werpt z'n vruchten af. Een deel van de cursisten gaat daadwerkelijk meedoen aan monitoring. Buiten oefenden verschillende groepjes met het toepassen van de net opgedane kennis in de praktijk.

Afsluitend werden verschillende nieuwe technische hulpmiddelen getoond die de monitoring kunnen verbeteren. De eerste resultaten van LED-emmers, onderwatermicrofoons, eDNA-samplers, audio-

Feest voor het NEM Foto: Harvey van Diek

moths en automatische BAT-detectors zijn veelbelovend, al zullen ze nooit helemaal het traditionele veldwerk kunnen vervangen.

Het verhaal vertellen

In het thema *Het verhaal vertellen* stond het gesprek over biodiversiteit en ecologische monitoring centraal. Zo kan de film Groenkijkers van Sanne Rovers gebruikt worden om therapeutische en enthousiasmerende gesprekken te organiseren over de biodiversiteitscrisis. Iets vergelijkbaars streeft de Groene Kliniek van theatergroep Gouden Haas na. Hoe ga je om met de voortdurende achteruitgang die we in onze waarnemingen zien? Daar helpt de psychologie en ook het vertellen van inspirerende verhalen.

Beleven en buiten leren

Binnen het thema *Beleven en buiten leren* konden de deelnemers zelf aan de slag. In de eerste sessie werden succesverhalen over

het werken met vrijwilligers verteld. Daarna kon in verschillende workshops kennis worden gemaakt met verschillende soortgroepen. Zo kon er worden geleerd onderscheid te maken tussen salamanders en vissoorten, werden braakballen gepluisd, werd buiten gekeken naar hommels en vleermuizen en kon worden geleerd hoe korstmossen een indicator zijn voor stikstof.

Het was een mooie dag, waarin we ook input en inzichten van de deelnemers ophaalden, waarmee we het NEM in de komende jaren nog verder kunnen ontwikkelen. Het was nuttig, het was gezellig, het was een feestelijke dag. Er was taart, er was muziek van Sara Sötemann en er werd nog lang na geborrelt. En veel deelnemers waren het eens: dit moeten we vaker doen!

Sandra Clerkx, Richard Verweij, Albert de Jong, Gerrit Vossebelt, Marloes Leeftang en Sander Turnhout.

Status van de zoute natuur

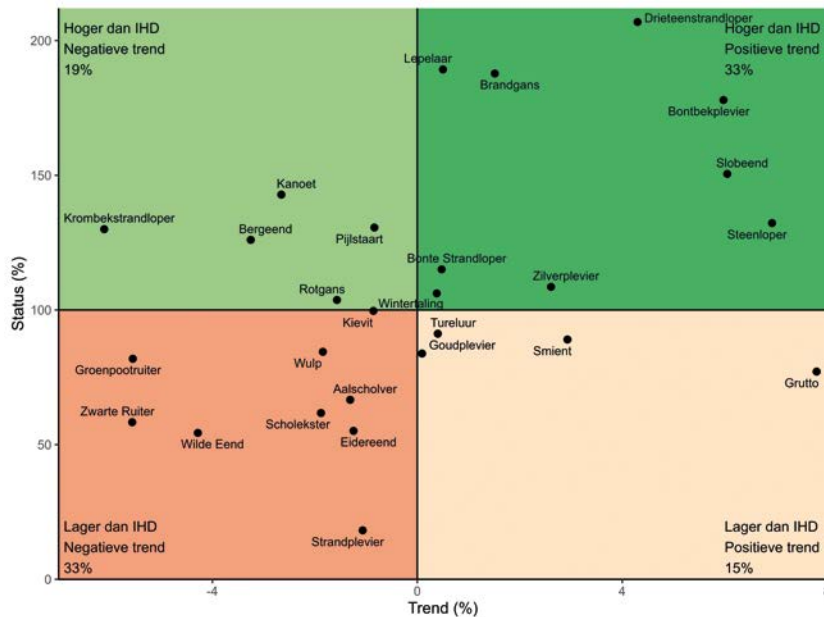
Naast de intensieve natuurmonitoring op het land, mag de monitoring van de zoute natuur niet achterblijven. De Noordzee, met diverse Natura 2000-gebieden, en de Waddenzee, een volledig Natura 2000-gebied, herbergen een breed scala aan soorten, waarvan sommigen zijn opgenomen in de Vogel- en Habitatrichtlijn, en staan bekend om hun rijke biodiversiteit. Afgelopen jaar zijn er twee projecten uitgevoerd waarbij onder andere gegevens uit het NEM zijn gebruikt om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van verschillende soortgroepen in de Noordzee en de Waddenzee gedurende de afgelopen decennia, en of er sprake is van vooruitgang.

De eerste studie richt zich op het beschrijven van het Natuurlijk kapitaal van de Noordzee, gebruik makend van internationale standaarden op dit gebied¹. Een belangrijk onderdeel van deze methodiek is de kwaliteit van het ecosysteem, waaronder biodiversiteit valt. Voor verschillende soortgroepen zijn trends berekend, niet alleen binnen de Natura 2000-gebieden, maar voor soortgroepen verspreidt over het gehele Nederlands Continentaal Plat (NCP), zowel binnen als buiten de kustzone. De samenstelling van de soorten verschilt per gebied. Zo zijn de trends van bijvoorbeeld zeehonden, de Noordzeekrab en strandlopers zoals de drieteenstrandloper en steenloper alleen binnen de kustzone bepaald, terwijl trends van kwallen, de hondshaai, stekelrog en de Noordse stormvogel alleen buiten de kustzone zijn berekend. Deze trends zijn vervolgens gecombineerd om een algemeen beeld te krijgen van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten de kustzone.

Voor de verschillende soortgroepen kunnen er trendanalyses worden uitgevoerd over de periode van 1990 tot en met 2021. Buiten de kustzone was er tot 2010 een afname in de populatieomvang, maar in de afgelopen twaalf jaar is herstel zichtbaar, waardoor de gemiddelde aantallen over de hele periode stabiel zijn gebleven. Bodemdieren, de grootste soortgroep buiten de kustzone, zijn vooral afgenomen, terwijl zeevissen stabiel zijn gebleven

Drieteenstrandlopers Foto: Sabine van Erp

Positie van beschouwde soorten t.o.v. de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en de richting van de trend (positief/negatief)

en zeevogels, kwallen en de bruinvis juist zijn toegenomen. Binnen de kustzone was er tot 2006 een afname, gevolgd door een lichte toename, waarbij de gemiddelde aantallen nog steeds ongeveer 20% onder het niveau van 1990 liggen. Hier zijn bodemdieren stabiel gebleven, vissen zijn afgenomen, maar zeevogels en zeezoogdieren zijn toegenomen.

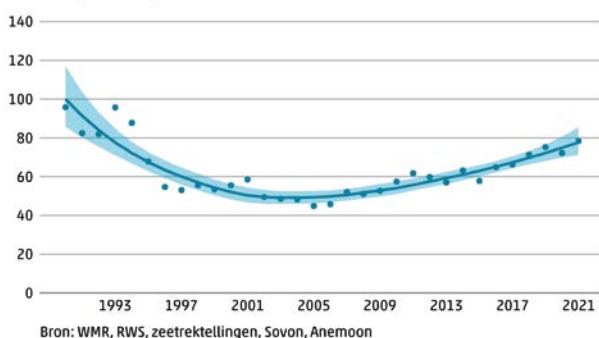
Zeker de laatste twaalf jaar is er dus een licht herstel zichtbaar, maar met duidelijke verschillen per soortgroep en per gebied. In een analyse die zich uitsluitend richt op aantaltrends, is het moeilijk om directe oorzaken aan te wijzen. Hoogstwaarschijnlijk hebben beleidswijzigingen, zoals de vermindering van bodemberoering door de visserij, de effecten van klimaatverandering (bijvoorbeeld de opwarming van ondiepere kustgebieden), en de aanleg van windparken een rol gespeeld.

Afgelopen jaar is tevens de eerste fase van het project 'De Staat van de Waddenzee' afgerond. Het doel van dit project is om de kwaliteit van het ecosysteem in kaart te brengen door middel van een groot aantal abiotische en biotische indicatoren. Naast het volgen van aantaltrends, zoals in het Noordzee project, richt dit project zich ook op het vergelijken van de ecologische kwaliteit met de gestelde doelstellingen voor het gebied. In deze eerste fase lag de nadruk qua biotiek voornamelijk op vogels.

Voor het Waddenzee Natura 2000-gebied zijn duidelijke instandhoudingsdoelstellingen (IHD) geformuleerd voor diverse broed- en niet-broedvogels. Dankzij de meetnetten voor watervogels, kolonievogels en broedvogels is het goed mogelijk om te gaan of deze doelen worden gehaald. De status van de vogelpopulaties ten opzichte van de IHD is daarbij gecombineerd met de trend in aan-

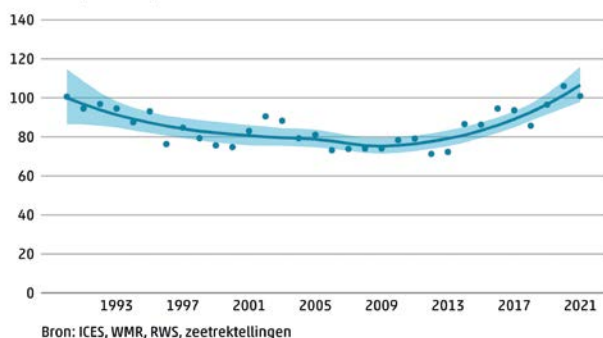
Fauna Noordzee kust

Index (1990=100)

Fauna Noordzee offshore

Index (1990=100)

tallen over de periode 2010 tot 2021/2022. Deze aanpak biedt snel inzicht in welke soorten extra maatregelen nodig hebben en met welke soorten het juist goed gaat.

Zo doen soorten als de drieteenstrandloper, bontbekplevier en slo-beend het goed, met populaties boven de IHD en een stijgende trend. Aan de andere kant laten de zwarte ruiter, wilde eend en strandplevier zowel lagere aantallen dan de IHD als een afnemende trend zien. Deze methodiek biedt daarmee waardevolle informatie voor het vormgeven van beleid. Later dit jaar zal de methodiek verder worden verfijnd en uitgebreid met gegevens over bodemdieren, vissen en zeehonden.

Veel gegevens over de zoute natuur komen van organisaties zoals Rijkswaterstaat en Wageningen Marine Research, maar ook meetnetten van binnen het NEM, zoals de vogelmonitoring en het strand-aanspoelselmonitoringsproject van Stichting ANEMOON, spelen een belangrijke rol in zowel de Noordzee als Waddenzee projecten.

Karen Brandenburg en Patrick Bogaart.

1. Zie <https://seea.un.org/ecosystem-accounting> en <https://www.oceanacounts.org/>

Uit de machinekamer

Het zijn woelige tijden bij team natuurstatistiek van het CBS. We namen in de afgelopen twaalf maanden afscheid van meer dan vijftig jaar aan werkervaring: eerst vertrok Arco van Strien en afgelopen maand Tom van der Meij. En het einde van deze pensioeringsgolf is nog niet in zicht. Zo'n uitstroom van kennis en ervaring mag je gerust een aderlating noemen.

Toch biedt zo'n periode ook kansen: nieuwe mensen met frisse programmeertalenten dienen zich aan, volgepakt met moderne statistische inzichten. En allerlei ingesleten patronen kunnen we weer eens tegen het licht houden. Nieuwe bezems vegen schoon, hoor ik dan zeggen. Daar klinkt een sprankje optimisme in door.

Optimisme is er niet als we naar de data van de insecten kijken. Dagvlinders beleefden in 2023 hun dieptepunt met de laagste trendwaarde sinds de start van het NEM meetnet. En 2024 belooft niet veel goeds, wat dat betreft. Ook hommels en nachtvinders beleefden geen goed jaar, horen we uit het veld. We zijn druk doende om van deze beide groepen officiële indicatoren te maken, dan kunnen we ook hierover beter communiceren. Verder werd de Rode Lijst zweefvliegen dit jaar gepubliceerd: 46 procent van de soorten kreeg een bedreigde status. Zo wordt er flink aan insecten gewerkt, en dan heb ik sprinkhanen en macrofauna nog niet eens genoemd. Daarover volgend jaar hopelijk meer.

Aandacht voor biodiversiteit blijft nodig. Daarom hebben we besloten om voor alle 'standaard' soortgroepen een nieuwsbericht te publiceren bij het verschijnen van de cijfers. Voor de vlinders leverde dat afgelopen jaar een hoop extra aandacht op, zelfs het Jeugdjournaal werd gehaald. Ook het nieuwsbericht over de broedvogels (met gemiddeld een stijgende trend) haalde vrijwel alle landelijke media.

Afgelopen jaar hebben we de Living Planet Index flink onder handen genomen. De soortselectie is uitgebreid (van 351 naar 376 soorten) en we hebben besloten om de LPI Nederland te presenteren samen met de twee onderliggende LPI's voor land en zoetwater afzonderlijk. Hierdoor zijn in één oogopslag verschillende ontwikkelingen te zien: op land blijft de fauna achteruitgaan, in zoetwater zien we herstel.

Hoe gaat het met de haas? We krijgen er regelmatig vragen over vanuit de politiek. De haas wordt geteld in het meetnet Dagactieve Zoogdieren, maar de haas wordt ook al jarenlang geteld door jagers zelf. Dat levert een heleboel extra data op, waar misschien iets mee gedaan kan worden. Op verzoek van het ministerie van LNV zoeken we nu uit in hoeverre die data bruikbaar is om de trends van de haas nog robuuster te maken.

Het verbeteren van trends is ook het thema van het Verbeterprogramma VHR Monitoring. Voor dit programma van BIJ12 zoeken we uit wat er aan extra monitoring nodig is om van alle soorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen trends per gebied te bepalen. Van kamsalamander in de Kampina tot zeggekorfslak in de Rottige Meenthe. Het is een flinke klus, maar het einde is in zicht.

Er gebeurt achter de schermen nog veel meer om de machinekamer van het NEM draaiende te houden. Zo is er maandenlang hard gewerkt aan het verbeteren van de berekeningen voor watervogels. Het zal misschien niemand opvallen, maar dit was voor ons een grote klus 'onder de motorkap'. Zo pakken we één voor één alle meetnetten aan, want onderhoud is hard nodig. Komend jaar zijn de vlinders aan de beurt. Vermoedelijk zult u er weinig van merken. In dat geval hebben wij ons werk goed gedaan!

Bram Borkent, projectleider natuurstatistiek

Verloop van de eilegdatum van vogels

In het NEM-meetnet Nestkaarten worden sinds 1995 de broedgegevens van enkele tientallen vogelsoorten in heel Nederland structureel verzameld en geregistreerd. Voor een aantal soorten zijn er ook eerdere gegevens beschikbaar. Met de gegevens kan een schatting worden gemaakt van de dag van het jaar waarop de eerste eieren zijn gelegd. De indicator over het verloop van de gemiddelde eilegdatum op het Compendium voor de Leefomgeving is recent geactualiseerd.

De gemiddelde eerste eilegdatum van vogels vertoont een opvallende samenhang met de gemiddelde voorjaarstemperatuur. Door klimaatverandering zijn sinds 1986 de voorjaarstemperaturen vaker hoog. Warme voorjaren gingen veelal gepaard met vroege eerste eilegdata en koude voorjaren juist met late eilegdata. De eilegperiode verschilt overigens per soort en hangt waarschijnlijk ook niet alleen van de voorjaarstemperatuur af, maar ook van andere weersfactoren als neerslag en van de voedselsituatie.

Voor het bepalen van de gemiddelde eilegdatum sinds 1986 zijn gegevens van 15 soorten vogels gebruikt. Deze gegevens worden binnen het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) verzameld via het Nestkaarten-project. Aan de hand van 10-3000 nesten per soort per jaar, is bepaald op welke dag van het jaar de piek van het eerste legsel viel. De indicator is vervolgens berekend als het rekenkundig gemiddelde van deze dagnummers.

Voor deze 15 soorten is er gemiddeld een vervroeging van 8 dagen in de datum waarop het eerste ei werd gelegd. Vervroeging is aantoonbaar bij 9 van de 15 soorten en is met bijna 13 dagen het sterkst bij vijf kleine zangvogels: koolmees, pimpelmees, boomklever, ringmus en spreeuw. Bij de overige zes soorten was geen

De bonte vliegenvanger is één van de soorten die steeds eerder in het jaar eieren legt. Foto: Harvey van Diek.

significante verandering te zien. De vervroeging vond vooral plaats in de periode tot begin jaren 2000.

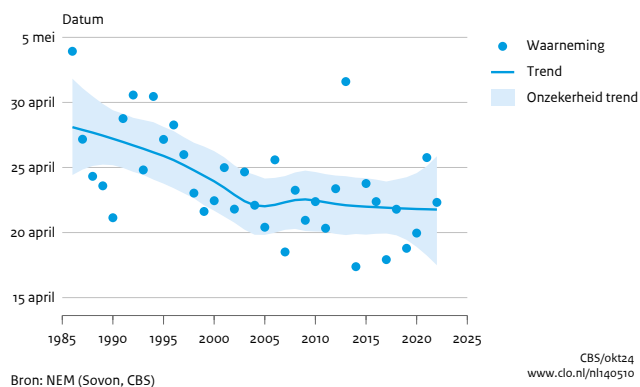
Voor een bredere groep van 32 soorten, inclusief de 15 bovengenoemde soorten, kon vanaf 1995 een gemiddelde trend in de eilegdatum bepaald worden. Een significante vervroeging voor deze hele groep werd niet gevonden, al gold dat wel voor een aantal individuele soorten.

De indicator is te vinden via www.clo.nl/nl1405

Jelle van Zweden en Tom van der Meij.

Eerste eilegdatum vogels

Data op basis van 15 soorten

CLO viert ook 25-jarig bestaan

Dagelijks zijn onderwerpen als natuur, stikstof, luchtvervuiling en klimaat in het nieuws, maar hoe staat de leefomgeving er nu werkelijk voor? Discussies over deze onderwerpen hebben baat bij objectieve en actuele feiten en cijfers. Deze feiten en cijfers over ruimte, milieu, natuur en landschap zijn te vinden op het Compendium voor de Leefomgeving (CLO). Op dinsdag 1 oktober was het feestelijk symposium in het Omnia-Congrescentrum in Wageningen ter ere van het 25-jarig bestaan van het CLO met als thema: de rol van feiten en cijfers in het maatschappelijk debat.

Symposium 25 jaar CLO

Tijdens het symposium gaf oud-weerman van RTL Nieuws Reinier van den Berg een overzicht van het overweldigende bewijs dat de aarde – en daarmee ook Nederland – aan het opwarmen is. Hij liet zien hoe klimaatverandering nu al impact heeft op de leefomgeving, ondersteund met cijfers afkomstig van o.a. het CLO. Vervolgens nam hij het publiek mee in nieuwe technologieën en andere mogelijke aanpassingen om de gevolgen van klimaatverandering te beperken.

In de pauze werd een demonstratie gegeven van 'ChatCLO', dat gezien kan worden als het ChatGPT voor het CLO. ChatCLO geeft antwoord op vragen van gebruikers strikt op basis van gegevens binnen het CLO en geeft tevens aan welke indicatorpagina's hiervoor zijn geraadpleegd. In de afgelopen periode is deze toepassing ontwikkeld en er is intensief mee geëxperimenteerd. Het streven is om ChatCLO in 2025 als extra service toe te voegen aan de website.

Na het plenaire gedeelte en de pauze gingen de deelnemers naar diverse parallelle deelsessies, waarin werd gediscussieerd over het gebruik van indicatoren, data en modeluitkomsten in beleidsvorming en communicatie. De workshops werden verzorgd door Mark van Twist (NSOB), Roy van Grunsven (De Vlinderstichting), Hans Visser (ex-PBL), Margreet van Zanten (RIVM) en Joske Houtkamp (WUR). De presentaties van de sprekers zijn terug te vinden op de website van het CLO (www.clo.nl).

Tot slot werd een vrolijke noot gebracht met improvisatietheater van Stantepé, die hun indrukken van de dag op ludieke wijze aan de zaal overbrachten. We kijken terug op een mooie, feestelijke bijeenkomst.

Yvette in 't Velt en Richard Verweij.

Reinier van den Berg tijdens het CLO symposium op 1 oktober 2024.
Foto: Guy Ackermans.

Het CLO is een website met feiten en cijfers over milieu, natuur en ruimte in Nederland. Het is een uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Wageningen University & Research (WUR). Deze organisaties ontsluiten in het Compendium zowel gegevens die zij zelf beheren, als gegevens die beschikbaar gesteld worden door andere partijen. Het CLO biedt beleidsmakers, politici, professionals en geïnteresseerde burgers op deze manier een actueel overzicht van gegevens over de leefomgeving. Hiermee faciliteert het CLO beleidsvorming en het maatschappelijke debat.

Verlenging subsidie voor het NEM

Vierden we in juni nog het 25-jarig bestaan van het NEM, in augustus heeft het ministerie LNV een nieuwe subsidie afgegeven voor een periode van zes jaar. Daarmee is de financiering voor de natuurmonitoring binnen het NEM veilig gesteld tot eind 2029.

De verlenging met zes jaar getuigt van het feit dat het NEM onverminderd voorziet in een belangrijk deel van de informatie-behoefte die overheden op gebied van natuur hebben. In het NEM werken overheidsorganisaties samen aan een efficiënte inwinning van natuurgegevens ten behoeve van natuurbeleid. Dit natuurbeleid omvat internationale, nationale en provinciale doelen waarvoor informatie nodig is met betrekking tot (o.a.) natuurkwaliteit, veranderingen daarin en effecten van beleid daarop.

Met de nieuwe subsidie kan de komende jaren verder gebouwd worden aan het NEM om niet alleen de huidige doelen te bedienen, maar ook te kunnen voorzien in data en informatie voor nieuw vragen die uit aanstaand beleid zal voortvloeien.

Sandra Clerkx

Colofon

Nieuwsbrief en NEM

De NEM nieuwsbrief is een uitgave van het Netwerk Ecologische Monitoring. Het NEM is een samenwerkingsverband van overheden ten behoeve van de inwinning van natuurgegevens voor beleid.

Bronnen:

NEM gegevens zijn veelal afkomstig van vrijwillige waarnemers die worden aangestuurd door soortenorganisaties.

Dit betreft:

Anemoon (mariene organismen, weekdieren)
BLWG (korstmossen, mossen)
De Vlinderstichting (dagvlinders, libellen)
EIS (diverse insecten)
FLORON (planten)
NMV (paddenstoelen)
RAVON (reptielen, amfibieën, vissen)
Sovon (vogels)
Zoogdierverseniging (zoogdieren, incl. vleermuizen)
Tevens worden gegevens door het NEM betrokken van o.a.
RWS, provincies en NDFF.

Redactie:

NEM kernteam

Eindredactie:

Richard Verweij (CBS) rvrj@cbs.nl

Reacties naar:

CBS t.a.v. Richard Verweij (B5014)
Postbus 24500
2490 HA Den Haag

Website:

www.netwerkecologischemonitoring.nl

Vormgeving en druk:

Quantes

